

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

ובך הוא אומר:

"פי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת וילך

א. אור החיים

פרק לא' פסוק ב':

(ב) לא אוכל עוד וגו'. לפי מה שפרשתי
שהפיר בסלוק הנשמה הנקראת משה
אמר לא אוכל על דרך אומרו בספר הזהר
(ח"א רי"ז): וז"ל כד נפקת נשמתא מבר נש
באינון ארבעין יומין לית בר נש שליט
בנשמתיה:
עוד נתפנו לומר להם טעם שהפיר שהיום
מלאו ימיו ושנותיו, והגם שאמרנו
הטעם, מדרך הצדיקים להעלים השגתם אשר
ישיגו יותר על בני דורם, ולזה אמר להם טעם
הפירתי בדרך משגי טעמים, אחד לא אוכל
עוד לצאת ולבוא שנטלה ממני הרשות ונתנה

ליהושע, שנית שה' אמר אליו לא תעבר את
הירדן הזה מזה הפיר כי קרבו ימי הפקידה,
ולדרך זה וה' נתן טעם להם לכוון היום ויבינו
בה על הזמן המזדמן לפניו שיתחס אליו
זכרון של היום כמו שפרשנו במקום אחר:
עוד נתפנו בסמיכות וה' אמר אלי למאמר
לא אוכל וגו'. להודיע נאמנות עבודתו
לבורא ברוך הוא, שהגם שלא יוכל עוד לצאת
ולבוא אם יאמר אליו ה' עבר את הירדן יהיה
מתאזר ועומד ומשמש להכניסם לארץ ולא
היה נמנע מצד שלא היה יכול לצאת ולבוא
אלא שה' אמר אליו לא תעבר וגו'.

אבות

1. מה קושי מוצא פרשנו על כך הוא מנסה להשיב מתחילת דבריו?
2. מהי תולדתו קטע הראשון?
3. קטע השני נותן פרשנו שני טעמים לדבריו מה הם?
4. קטע השלישי זוסק פרשנו מהו אחר מה מטריד אותו ומהי תולדתו?

* * *

ב. תוספת ברכה

פרק לא' פסוק ב':

לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי
לא תעבור את הירדן הזה (ל"א ב')

פירש"י, דהלשון וה' אמר אלי — זהו פירוש של לא אוכל עוד לצאת
ולבוא, לפי שה' אמר אלי לא תעבור, עכ"ל, כלומר, הסבה שלא אוכל
עוד לצאת ולבוא הוא מה שאמר ה' אלי שלא לעבור. ולפי"ז יתפרש הלשון
„לא אוכל" לא מפני חלישות ורפיון הגוף, כי אם מפני שאין זה ברשותי,
ואין הדבר תלוי בי, וכמו הלשון לא יוכל לבכר את בן האהובה (פ' תצא,
כ"א ט"ז), לא יוכל לשלחה (שם, כ"ב י"ט) וכדומה. והבאור הוא, אין לו
רשות לזה, וכן לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך (פ' ראה, י"ב י"ז).
שהכונה אינך רשאי.

והי' לפי זה הוא"ו מן „וה" (אמר אלי) ממלא מקום המלה „יען" —
יען כי ה' אמר אלי, ומצינו כהאי גונא בפ' בשלח (י"ד כ"א); וישם את
הים לחרבה ויבקעו המים, שהבאור הוא, וישם את הים לחרבה יען כי
נתבקעו המים, מפני כי בקיעת המים המים היתה סבה להחרבה, וכן שם

(ט"ז כ'): וירם תולעים ויבאש, שהבאור הוא, וירם תולעים — יען כי נבאש, כי הבאישה היא סבה להרמת תולעים. וכן בישיעה (ס"ד ד'): הן אתה קצפת ונחטא — שהכונה, אתה קצפת יען כי נחטא, ובאיוב (י"ד י'), וגבר ימות ויחלש, הכונה וגבר ימות, יען כי נחלש, כי החלישות סבה למיתה, ועוד כהנה, וכן כאן הכונה לא אוכל עוד לצאת ולבא לפניכם, כלומר, להיות מנהיגכם לעתיד בכניסה לארץ יען כי ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן ולא אכנס עמכם לארץ.

והנה זה כתבנו לפי פירוש רש"י שהבאנו בתחלת המאמר, דהלשון וה' אמר אלי הוא באור על הלשון לא אוכל עוד לצאת ולבא, אכן במאמר הקודם פרשנו הלשון לא אוכל עוד לצאת ולבא, כפשוטו, מפני זקנותו וחולשתו, עיי"ש.

אלות

1. מה בדיוק פירוש רש"י כאן והאם פרשנו מקביל?
2. מה באים כל הפסוקים המצוטטים להוכיח?
3. בקטע האחרון חוזר פרשנו לפירוש לפי הפסוק, מהו?
4. למה מביא פרשנו שני פירושים כה שונים ומנוגדים?

* * *

ג. הכתב והקבלה.

פרק לא' פסוקים כ', בא', בג', בט': (כ) אלהים אחרים. שאינן אלוהות אלא אסרים עשאים אלהים עליהם. ולא יתכן לפרש אלהים אחרים זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלוהות אלו (רש"י צפ' יתרו) ותרגומו (דיא פֿערגאָטטערטען אנדרער), ולשון זה יוסר צדוק, כי גם אם נתרגמו כמ"ס שם ציתרו (אנדרער גאָטטער) עדיין יש בו מן הדופי. וזוה לשון יתרו שאמר גדול ה' מכל האלהים ואמרו גם הנסוּכר (תהלים קל"ה), נכון על פסמי (פעסר) אלא אלא דיא פֿערגאָטטערטען) ואין לוכך לדחוקים. עמ"ס ציתרו, ונפי צא י"צ: ונאצוני. פירש"י והכעיסוני וכן כל יאחץ לשון כעס, ויחס נכון לפרשו לשון מילום ונזיון (פעסר-אכטען) כמו נאלו כל חוכמתי. כמ"ס בשלח לך י"ד י"א: (כא) וענתה לפניו. אין נכון לתרגמו כמו תעיד נגדו (וידער איהן לייגען) שלא אמר וענתה בו אלא לפניו, כי אין זה דבר הסיירה להרשיעם ולחייבם כ"א להראות להם סכך וכך התרה צם וכך הגיע אליהם וידעו לשום אל לצם, ואין זה עדות לחייבם לכן אמר לפניו (ל"ט): (כג) ויצו את יהושע. האל ית' מנה אז את יוסע לבגיד, כמו ליתמי שופטים ולוך לבגיד ודומיהם (רע"ס): (כט) כי ידעתי אחרי מותי. אגיד צלוחה סירה וועיד צם, שידעתי שתעשו צלוחן שתקרה לכם הרעה, כדי שלא תיסקו העמיד אל המקרה, אבל תיסקו אל מה שתסתחם ותחננו לב לשו, כענין ואגיד לך מאלו צדוקם תבא השמעתיך פן תאמר עלני עשה (הי"ל). ועם כי השמת כאשר תשמיתו אז וקראת. ור"ל כעת ידעתי אם אחר מותי תשמיתו אז יקרה:

אלות

1. מה קושי מוצא פרשנו בקטע הראשון וצ"ל מה הוא צומא בפירושו הוא?
2. מה קושי מוצא פרשנו בפסוק כא' ומה בדיוק מצאנו?
3. מה בדיוק הוא מפרש בפסוק כט'?
4. מה הפציה המצטיקה את פרשנו במאור לפאר את פסוק כט'?
5. מהו הסברו לכך צ"ל פסוק זה?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק לא' פסוקים כא'-כד':

(כג) ויצו את יהושע. האל יתברך מנה אז⁴⁶ את יהושע לנגיד, כמו "צויתי שופטים" (שמואל-ב ז, יא), "וצנך לנגיד" (שמואל-א כה, ל), ודומיהם⁴⁷.

(כד) על ספר עד תמם. עם פְּרַשַׁת הַאֲזִינוּ ופְּרַשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה⁴⁸.

(כא) פי ידעתי⁴³ את יצרו אשר הוא עושה היום. שאינם מצפים להכנס לארץ כדי לעבדני בה⁴⁴, כמו שהוא המקביל מאתי, באמרו "ויתן להם ארצות גוים... בעבור ישמרו חקיו" (תהלים קה, מד-מה). אבל מצפים אותה להשביע נפשם המתאנה, וימשך מזה כל הרע שנגבא באמרו "וישמן ישרון ויבעט" ⁴⁵ (להלן לב, טו).

46. אחרי ש"ויכתב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל", כלומר העדאת בני ישראל לקראת כניסתם לארץ כנען, כאשר בעת סיים משה רבינו את תפקידו ויעודו, 'או' (ולא לפני כן) נתמנה יהושע לנגיד, כי הוא יחילם את הארץ. 47. ספורנו לשמות ויג (ד"ה ויצום אל בני ישראל), וכן בראשית לו, לא (ד"ה לפני מלך מלך).

43. נתינת טעם מדוע נחזץ "וענתה השירה הזאת לפניו לעד". נראה ברור שרבינו מפרש "כי לא תשכח מפי זרעו" כמוסב על שירת האזינו ולא על התורה כולה (כפירוש רש"י). 44. לא כפירוש המקובל של קל וחומר מאי שמירת מצוות בזמן שהם מושגחים בהשגחה פרטית מיוחדת במדבר, למה שיקרה כאשר יגיעו לארץ, שם יונהגו בהשגחה כללית יותר. 45. עיין הערה 43. לכן הביא רבינו מובאה משירת האזינו, ולא מפסוק טז לעיל "וקם העם הזה וזנה". לא על ראייה היסטורית מדובר, כי אם על הצורך בהעדאתם על ידי שירת האזינו.

48. כי לפני מינוי יהושע לתפקידו (פסוק כב) כתב רק את שירת האזינו. עתה בא גמר הכתיבה, דהיינו פרשת וזאת הברכה. כאן מדובר על "התורה הזאת" ולא "השירה הזאת". אלה הם 'שני דינים', "השירה" באה להעיד, ואילו "התורה" באה מדין השלמת תורה שבכתב 'מפיו של הקב"ה לאזנו של משה' (כלשון הרמב"ן בהקדמה לתורה).

פסוק

1. פרשנו מסביר מה יוצא משה כפי צכשיו, מה קדיוק יוצא, אמה זה חסוק?
2. מתי מ'נה הקב"ה את יהושע ולאמה זה חסוק אהדאי' כאן?
3. מה אצתו ההפדל בין שירת האזינו לתורת וזאת הפרכה?

* * *

ה. הר צבי - הרב פסח צבי פרוך זצ"ל.

פרק לא' פסוק כא':

והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו (לא, כא).

"ר' יוחנן כי מטי להאי קרא הוי בכי, 'והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות', אמר, עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות, כלום תקנה יש לו" (חגיגה דף ה ע"א).

יש לעיין מה הלשון אומרת "ממציא". ואפשר לפרש, שהרי אם האדון מפיל שן ועין עבדו, הרי העבד יוצא לחירות תחת שינו ועינו אבל כשממציא לו ע"י אחרים, הרי אין לעבד כלום ממכות אלו, לפי שאינו יוצא לחירות. לכן בכה ר' יוחנן, שמכות אלו הם ללא תועלת.

פסוק

1. פרשנו 663 מאמר מן המארא במסכת חז"נה, איך הוא מסביר ומבין מאמר זה?
2. איך הוא מסביר את המילה: "ממציא" ומה זה מסייע לו בפירושו הוא?
3. מה בכל זאת הפתרון אפציה כאופה זו?

ו. רמב"ן.

פרק לא' פסוק כג':

(כג) ויצו את יהושע בן נון. מוסב למעלה כלפי שכינה * , כמו שמפורש אל הארץ אשר בשבעתי להם ואנכי אהיה עמך ⁴⁰. לשון רש"י. ויפה פירש * . ועל דעת ר"א ⁴¹ ויצו את יהושע, משה במצות השם, ועל כן אמר אשר נשבעתי להם. וכן מצינו ⁴² שאמר משה ונתתי מטר ארצכם בעתו ⁴³, וכן ונתתי עשב בשדך לבהמתך * , וכן למען תדעו כי אני ה' אלהיכם ⁴⁴, וכן ישלח ה' בכ את המארה מפני רוע מעלליך אשר עזבתני ⁴⁵, וכבר דברתי בהם ⁴⁶:

פסוק

1. אינה קושי מוצאים הפרשנים בקטע זה?
2. מהי דעת רש"י?
3. אצומתו מהי דעת האבן-צנרא?
4. התוכל לנסות להסביר אמה פרשנו אצד"ף את פירוש רש"י?

* * *